

נתיבות ישיבה

והוא מאמרים יקרים, שיחות מוסר וחיזוק משובבי
לב ונפש, שנאמרו בפני תלמידים מקשיבים בקול
חוצב להבות אש קודש, ושאתו כשאת האר"י החי,
להנחילם נתיבות דעת התורה ועבודת השי"ת על
פרשת השבוע

ע"י מרן רבינו
הגאון רבי **אברהם יוסף ראזענבלום** זצוקלה"ה
ראש ישיבת שערי יושר

ויצא תשפ"ו

"וענתה בי צדקת"
ישרות ונאמנות בכל מצב
שנה ח' • גליון שע"ד

מי שיש בידו חידו"ת או טעיפס של
רבינו, וכן מי שרוצה לנדב גליון של
תורת רבינו - נא להתקשר למספר:
EXT 9 1-718-854-2290 או לפקס:
1-718-705-8608

**אפשר לשמוע השיחה הנדפסת
בנתיבות יושר של כל שבוע במספר:
1-718-559-6660**

כל הזכויות שמורות

למערכת חידו"ת של רבינו
ישיבת שערי יושר

בהוצאת מכון "שם עולם"

מכון לחקר כתבי יד - קורות קהילות ואישים

רח' שחל 5, בני ברק

טל: 03-5701977 פקס: 03-5701967

תוכן העניינים

ויצא תשנ"ו

"וענתה כי צדקתי" – ישרות ונאמנות ככל מצב

ה	יעקב לא רצה שלֵכָן יתן לו שכרו משלו
ה	יעקב אבינו ביקש מעצמו שהנאמנות שלו תעיד עליו
ו	יעקב עשה סימנים ברורים
ו	רמאותו של לבן לא היה כזה מעולם
ו	הנדן שקיבל יעקב אבינו - שבע שנות עבודה לחמיו
ז	האם לבן לא ידע למה לאה בוכה
ז	לבן רימה את בנותיו
ח	לפעמים יש רמאויות בשידוכים
ח	למחרת היה צריך להיות רעש גדול
ט	גודל צדקותו ונאמנותו של יעקב
ט	מה קורה אצלנו כשאחד מרמה אותנו
ט	מדרגת מלאך
י	יעקב לא התרחק מבית לבן ולא עשה מחלוקת
י	לבן הכיר בצדקת יעקב
יא	לבן לא חשד ביעקב שגנב ממנו ממון
יב	- גם מלאך צריך להזהר ב"והייתם נקיים"
יב	יעקב לא הסתפק בזה שלבן מאמין לו
יג	להזהר מכל משהו של חסרון ב"והייתם נקיים"
יג	מעשה ברבינא ורב אשי
יד	רבינא לא רצה בשו"א שיצא מכשול מתח"י
יד	האמהות רצו ילדים כדי לבנות את כלל ישראל
טז	"קנאה במעשיה הטובים"
טז	רחל ידעה היטב שרק הקב"ה נותן בנים
טז	הכעס של יעקב אבינו היה רק על הלשון
טז	כשרימו את יעקב לא כעס - אבל על כבוד שמים כעס

שלא יגרום צער לזולת - "כאפ איהם נישט אופען ווארט" טז
הדיבור וההתנהגות צריכים להיות באופן של "וענתה בי צדקתי" יז
אפילו כשהכעס לשם שמים מוצדק - צריך להיות הרגשה לזולת יז
התורה רוצה מהאדם שלימות יז
הטעם באריכות סיפור האבות - כדי שנלמד ממעשיהם הטובים יח

ויצא תשנ"ו

"וענתה בי צדקתי" - ישרות ונאמנות בכל מצב

אותם הצאן שיוולדו מהיום והלאה. ועשה כמה סימנים איזה מהצאן יהיו ללבן, ואיזה צאן יקח בשכרו.

**יעקב אבינו ביקש מעצמו
שהנאמנות שלו תעיד עליו**

לאחר מכן נאמר בפסוק דברי יעקב (בראשית ל, לג), **וענתה בי צדקתי ביום מחר כי תבוא על שכרי לפניך**, שיעקב אמר ללבן שהנאמנות שלו תעיד עליו שלא יגנוב אותו, 'מיין ערליכקייט וועט אויף מיר מעיד זיין, אז איך וועל דיר נישט באגנב'נען'.

היינו שאם לבן יחשוש שיעקב יקח הצאן, לאחר שהחליטו ביניהם שצאן זה תישאר בחלק הרכוש של לבן. אם תחשוש שמא אגנוב אותך, על זה אמר לו יעקב 'וענתה בי צדקתי ביום מחר כי תבוא על שכרי לפניך'. הנאמנות שלי תעיד שלא אגנוב אותך, 'מיין ערליכקייט וועט מעיד זיין', שביום מחר תראה בעצמך - עוד בטרם שיעקב יקח את הצאן.

וילאמר מה אָתָן לָךְ, וילאמר יעקב לא תתן לי מאומה, אם תעשה לי הדבר הזה, אשובה ארעה צאנך אשומר. אעבר בכל צאנך היום, הסר משם כל-שה נקד וטלוא וכל-שה חום בפשבים וטלוא ונקד בעזים, והיה שכרי. וענתה בי צדקתי ביום מחר, כי תבוא על שכרי לפניך, כל אשר איננו נקד וטלוא בעזים וחום בפשבים גנוב הוא אתי. וילאמר לבן, הן לו יהי כדברך. (בראשית פרק ל פסוק לב - לד).

**יעקב לא רצה שלבן יתן לו שכרו
משלו**

יעקב אבינו עבד את לבן בנאמנות במשך ארבע עשרה שנה. לאחר שסיים וביקש לחזור לבית אביו. אמר לו לבן, שמדיום והלאה יתן לו שכר עבור כל השנים שיעבוד אצלו בהמשך. **יעקב** אבינו השיב לו, שלבן אינו צריך לתת לו כלום משלו, אלא שהצאן שיוולדו מהיום והלאה מבין צאנו, חלק מהצאן הזה יהיו של יעקב - רק מתוך

רמאותו של לבן לא היה כזה מעולם

איך אנו מבינים ענין זה, 'ווי פארשטייען מיר אונז'. האם

לבן היה יכול בכלל לחשוד ביעקב על גניבה. הלא לבן רימה את יעקב באופן שאין אנו יודעים האם מאז בריאת העולם עד עתה היה עוד כעין מעשה רמאות כמו שעשה לבן.

"לבן" האט אפגענארט יעקב, וואס אונז ווייסען נישט אז פון זייט די וועלט שטייט צו ס'איז נאך געווען אזא שווינדלעריי."

הנדן שקיבל יעקב אבינו - שבע שנות עבודה לחמיו..

בשהגיע יעקב לבית לבן דודו - כי יעקב היה בן אחותו, נתן לו לעבוד עבורו שבע שנים בשכר שיתן לו את בתו. 'נָדָן' כזה שחתן יתן לאבי הכלה שבע שנים של עבודה, לא נשמע עדיין מאז בריאת העולם, 'דאס איז נאך נישט געהערט געווארען זייט די וועלט שטייט'.

במקום שאבי הכלה יתן נדן כנהוג, במקום זה נתן החתן הנדן, והנדן שהחתן נתן - תהיה שבע שנות עבודה. דבר זה

היה ידועה ברורה שיעקב אינו מרמה את לבן, ויעיד בו צדקותו שלא גזלו.

יעקב עשה סימנים ברורים

איך תתקיים עדות זו. על זה הוסיף ואמר **'כל אשר איננו נקוד וטלוא בעזים וחום בכשבים גנוב הוא אתי'**. שיעשו סימן מיוחד, ועל פי הסימן שיעשו איזה צאן ליעקב ואיזה צאן ללבן, יבוא לבן לראות את חלקו, ואם יהיה שם דבר שלא לפי מה שהחליטו ביניהם - יהיה לו ראייה שיעקב גזל ממנו.

יעקב עשה עם לבן סימנים ברורים, ולא סימנים נסתרים, אלא קבעו ביניהן סימנים גלויים וברורים, 'אפגענע און קלאהרע סימנים', כדי שלבן יוכל לראות באופן ברור שיעקב לא גנב כלום ממנו.

לבן לא ביקש כלל כל הדבר הזה מיעקב, אלא יעקב רצה מעצמו ענין זה, ואמר 'וענתה בי צדקתי ביום מחר', 'מיין ערליכקייט וועט מעיד זיין', שבשכר שיטול, אין שם שום דבר שלקוח או גנוב מלבן.

לא שמענו שהיה עוד כדבר הזה מאז בריאת העולם.
פארוואס האסטו פארוויינטע אויגען'.

אלא שמן הסתם ידע גם ידע היטב הסיבה שיש לה עינים בוכיות, וידע גם שרחל אין לה עינים בוכיות, לפי שהיא יודעת שהיא מיועדת להינשא ליעקב.

לבן רימה את בנותיו

בעת כשהגיע יעקב לביתו, הוא מצוה על יעקב בן אחותו לעבוד אצלו שבע שנים עד שיתן לו את בתו לאשה, הלא זהו דבר שלא נשמע כמוהו, 'ס'איז אַ אויסטערלישע זאך'.

אף על פי כן עבדו יעקב באמונה במשך שבע שנים שלימות כדי שיתן לו לבן את בתו רחל. עצם דבר זה יש בו רמאות גדולה, 'דאס איז אליין אַ גרויסער שווינדל'.

את מי הוא מרמה, הוא מרמה את בתו ואת יעקב, הוא גונב אותם, הלא זהו רמיה שפלה, 'ס'איז אַ גראבע נארישע באשווינדלונג', שכן בתו מבקשת להינשא ליעקב, והוא אומר לה שתמתין ליום חתונתה עוד שבע שנים. וכל כך למה, לפי שהוא

האם לבן לא ידע למה לאה בוכה

ולא עוד, אלא שבתורה נאמר שלבן היה לו שתי בנות, לאה ורחל. ובפסוק נאמר שללאה היו עינים בוכיות, 'לאה האט געהאט פארוויינטע אויגען'.

ולמה היו ללאה עינים בוכיות, פירש רש"י (בראשית כט, יז), 'שהיתה סבורה לעלות בגורלו של עשו ובכתה, שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן'.

השכנים שם בַּחֲךָן היו אומרים, שללבן יש שתי בנות ורבקה יש לה שני בנים, ויש כאן שני שידוכים מתאימים, 'איז דאס צוויי פאסיגע שידוכים', שעשוי יתחתן עם לאה, ויעקב יתחתן עם רחל.

לבן היה אביהם של לאה ורחל, ובמשך כל השנים ראה את העיניים הבוכיות של בתו לאה, 'ער האט געזעהן אז לאה האט פארוויינטע אויגען'. האם לא קרה פעם שישאל אותה למה היא בוכה, 'פארוואס וויינסטו,

אבל רמאות כזו שמרמים על עצם השידוך, שנותנים לו כלה אחרת תחת החופה ולא הפלה שעליה דיברו, ושעל זה שילם נדן של עבודה במשך שבע שנים, כזה רמאי יש להסתפק האם כבר היה בעולם מאז בריאת העולם, 'אזא שווינדלער איז אַ ספק צו די וועלט האט נאך געהאט אזא רמאות אינגאנצען'. לא נשמע בעולם עוד מעשה כעין זה, כזו רמאות.

למחרת היה צריך להיות רעש גדול

ויהי למחרת, כשראה יעקב שרימו אותו, והנה היא לאה. הרי היה לו להרעיש עולמות, שהרי אלו קידושי טעות. היה לו לברוח מבית לבן ולדרוש ממנו ולתבוע אותו על העבודה שעבד עבורו במשך שבעה שנים, והיה צריך להרעיש עולמות, 'ס'האט זיך געדארפט טוהן אַ גאנצער רעש'.

אך בתורה אנו רואים שלא היה כן, 'שטייט דא אין די תורה נישט אזוי'. אמנם מובן שמעשה זה הכאיב ליעקב מאוד, אבל יעקב קיבל את הדבר, ומאחר שביקש לשאת את רחל, נשאר לעבוד אצל לבן עוד שבע שנים נוספות.

רוצה לקבל מיעקב שבע שנות עבודה.

כשהסתיימו שבע השנים של עבודת יעקב, רימה אותם לבן באופן נורא, 'נארט ער אפ די גאנצע מעשה', שהכניס את בתו לאה לחופה במקום את רחל. וצריך להסתפק האם מאז בריאת העולם היתה מעשה רמאות כזה, 'ס'איז אַ ספק צו זייט די וועלט שטייט איז געווען אזא רמאות'.

לפעמים יש רמאויות בשידוכים

אמנם כבר מצאנו בשידוכים, 'מ'נארט אמאהל אַפ איינעם מיט אַ שידוך'. שאומרים על אחד שהוא תלמיד חכם גדול, ולמעשה הוא תלמיד חכם קטן.

או לדוגמא, שאומרים על אחד שהוא פיקח גדול, ולמעשה הוא רק פיקח קטן. אומרים על אחד שהוא עושר גדול, ולמעשה הוא רק עושר קטן. היינו שמרמים על המהות של החתן, אבל החתן הוא החתן והכלה היא כלה, רק שהרמאות הוא בדברים צדדיים, 'מ'נארט אפ מיט זייטיגע זאכען'. דברים אלו מצויים.

מה קורה אצלנו כשאחד מרמה
אותנו

לעומת זאת, אצלנו כשאחד מרמה אותנו אפילו בכמה דאלער, נוצר בלבנו שנהא וטינה כלפיו, ומזמינים אותו לדין תורה ועושים עמו מחלוקת, ולא נשכח מאתנו הדבר לעולם. ואילו כאן רימו את יעקב בשבע שנים של עבודה, וגם רימו אותו בעצם השידוך, מ'האט איהם אפגענארט מיט'ן גאנצען שידוך'.

הבה ונחשוב איזה הרגשה היה צריך שיהיה ליעקב כלפי לבן. וכעת הוא צריך להמשיך לעבוד עבורו שבע שנים נוספות, ואעפ"כ עבד אצלו עם אותו התמימות והמסירות, מיט די זעלבע געטריישאפט ארבעט ער, כמו שעבד לו בשבע שנים הראשונות.

מדריגת מלאך

"דאס איז דאך אַ אויסטערלישע מדריגה פון ערליכקייט. מ'דארף זיין אַ מלאך אזוי זיך אויפצופיהרען. אַ מענטש קען זיך נישט אזוי אויפיהרען. נאך אזא שווינדלעריי, זיבען יאהר האב איך ביי איהם געארבעט, און

גודל צדקותו ונאמנותו של יעקב

על גודל נאמנותו של יעקב, פירש רש"י על מה שנאמר (בראשית כז), 'מלא שבוע זאת ונתנה לך גם את זאת בעבודה אשר תעבוד עמדי עוד שבע שנים אחרות'. לבן אמר ליעקב, שלאחר שיעברו ימי השבע ברכות, יתן לו גם את רחל באם יעבוד עמו עוד שבע שנים.

ונאמר 'ויעש יעקב כן וימלא שבוע זאת ויתן לו את רחל בתו לו לאשה'. ובפסוק (ל), 'ויעבוד עוד שבע שנים אחרות'. ופירש רש"י, 'אחרות הקישן לראשונות, מה ראשונות באמונה אף האחרונות באמונה, ואף על פי שברמאות בא עליו'.

לזה הביא רש"י, שמפורש כאן בתורה שבשבע שנים ה'אחרות' שעבד יעקב ללבן, הרי שעבד אותו באותה צדקות ונאמנות כמו בשבע שנים הראשונות, אפילו שבין שבע שנים הראשונות לשבע שנים האחרונות קרה מעשה נורא - מעשה הרמאות שלבן רימה את יעקב באופן נורא כל כך, 'ער האט איהם אזוי פארנארט אויף אַ מיסער אופן'.

העצה הראשונה שנותנים לו הוא, שכמה שיתרחק ממנו ויסע למקום רחוק - כך ייטיב לו, 'וואס ווייטער מ'פארט אוועק איז אלץ געזונטער'. אעפ"כ לאחר הרמאות הגדולה שעשה לבן ליעקב, עוד נשאר יעקב להתגורר בבית לבן עוד שלוש עשרה שנה.

הרי שיעקב אכן באמת היה מלאך, 'ער איז דאך טאקע געווען אַ מלאך יעקב'. ולא רק שנשאר אצלו, אלא שהמשיך לעבוד אצל לבן, ולא הלך לחפש לו פרנסה אחרת. זהו נאמנות וצדקות נפלאה, 'דאס איז אַ אויסטערלישע ערליכקייט'.

לבן הכיר בצדקת יעקב

כשעברו ארבע עשרה שנים, ויעקב אבינו רצה להתחיל לקבל שכר חלק עבודתו, בא יעקב אל לבן ונותן לו הצעה, שמהצאן שיוולדו מכאן ולהבא, חלק מהצאן הזה יהיו עבורו. תיכף ומיד הוסיף לו יעקב ואמר לו, שלאחר שיעשה כן, תעיד עליו צדקתו שאיננו גוזל הימנו, 'וענתה בי צדקתי ביום מחר כי תבוא על שכרי לפניך'.

היינו שאותם הצאן שיהיו נקודים וכדומה אותם

שפעטער נאך אפגענארט אויף אזא מיאוס'ער אופן. און די אנדערע זיבען יאהר ארבעט ער מיט זי זעלבע געטריישאפט ווי די ערשטע זיבען יאהר".

הלא זהו מדריגה עילאית ביותר של נאמנות. האדם צריך להיות מלאך כדי שיוכל להתנהג כך. שכן בשר ודם אין בכוחו להתנהג באופן זה - שלאחר רמאות כזו, לאחר שעבד אצלו שבע שנים, רימה אותו באופן נורא כל כך, ובכל זאת עבד עבורו בשבע שנים האחרות באותה הנאמנות.

יעקב לא התרחק מבית לבן ולא עשה מחלוקת

והנה לבן ראה את כל הנהגת יעקב במשך ארבע עשרה שנה, וראה בשנים אלו את נאמנותו, 'פערצען יאהר האט ער דאס אזוי מיטגעמאכט', שבמשך כל השנים עבד עם יעקב אבינו, ויעקב קיבל הכל בתמימות, שלא קרא לו לדיני תורה ולא עשה עמו שום מחלוקת, אלא המשיך להתגורר בבית לבן כל השנים הללו, והמשיך להיות אצלו שש שנים נוספות.

אנו יודעים, שכאשר חתן עושה איזה מחלוקת עם חמיו,

שנתערב בין חפציו של יעקב אפילו מחט, או כפתור שהיה שלו.

על אף שיעקב שהה בביתו במשך עשרים שנה ועבד אצלו, ולבן הרוויח על ידו הון רב, 'מיליאנען', כמו שאמר לבן ליעקב (בראשית ל, כז), 'ניחשתי ויברכני ה' בגללך'. וכמאמר חז"ל, 'כאן הודה לבן שהשי"ת ברכו בזכותו של יעקב אבינו'.

כשנחשב החשבונות כמה הרוויח לבן על ידי

יעקב, כמה נתעשר על ידי ברכת ה', ומה שנתעשר על ידי עבודת יעקב במשך עשרים שנה, נגיע להון רב, חשבונות של מיליאנען. אעפ"כ לא לקח יעקב מבית לבן אפילו מחט או כפתור.

היוצא מזה, שלבן הכיר היטב בצדקת יעקב, והדבר פשוט שלבן לא חשד ביעקב שלקח ממנו צאן שלא כדין. אם כן, יש להבין למה הוצרך יעקב לומר 'וענתה בי צדקתי ביום מחר כי תבוא על שכרי לפניך'.

ואין לומר שמחמת ענוותנותו של יעקב חשש שמא יחשוד בו לבן בגניבה. שכן יעקב הכיר בלבן שלא יחשוד בו, כמו שאנו רואים

יקח, ולא יוכל לרמות אותו, ויקח רק את הצאן שיש להן הסימן הזה, ומי שאין לו סימן זה לא יוכל לקחת. ועל זה אמר יעקב ללבן שיוכל לראות בחוש ממש איך שאינו גוזלו.

אך צריכים להבין ממה חשש יעקב. האם היה הוי אמינא שלבן יחשוד ביעקב שגוזל ממנו, זה לא יתכן, 'ס'איז אַ אוממעגליכע זאך', כי הדבר פשוט שלבן לא יחשוד בו שיעקב גוזל ממנו.

לבן לא חשד ביעקב שגנב ממנו ממון

וכן אנו רואים באמת, שלאחר שיעקב ברח מלבן, ולבן חשד ביעקב שלקח ממנו העבודה זרה שלו. רק על דבר זה חשד שלקח ממנו את העבודה זרה שלו - כדי שלא יעבוד לבן עבודה זרה. אבל לא חשד ביעקב שלקח ממנו כסף או זהב, לפי שידע והכיר בצדקותו של יעקב. רק לגבי העבודה זרה חשד בו.

ואכן התרפים שלו היו שם. אלא שעל אף כל מה שחיפש לא מצא אותם לכן חשד בו. וכשחיפש בין כל חפצי יעקב לא מצא

הנהגת האדם חייבת להיות באופן הזה - ואין בזה

נפקא מינה במי המדובר. שהנהגתו תהיה כל כך נקיה וכל כך בטוחה. גם האדם הנאמן ביותר, יש לו להתנהג בהנהגה זו. **שכל ענין שהוא עושה, שבשום אופן לא יוכלו לפרש שיש כאן איזה ענין של רמאות, שיש כאן איזה דבר שאיננו בנאמנות כהוגן.** זהו הענין של 'וענתה בי צדקתי'.

יעקב לא הסתפק בזה שלבן מאמין לו

היינו שאפילו שהדבר פשוט שלבן סמך ובטח ביעקב שאינו מרמה אותו ואינו גונב ממנו, ולא חשד ביעקב שגונב ממנו, אבל יעקב בעצמו לא היה שבע רצון ממצב זה, 'יעקב איז נישט צופרידען מיט דעם'. אמנם לבן סומך עליו שהוא אדם נאמן, אבל יעקב לא הסתפק בזה, וביקש שיהיה 'וענתה בי צדקתי'.

הנהגת יעקב היתה, שהאדם צריך להיות נקי ופתוח לגמרי באופן שלא יהיה שום מקום לרמאות ולשקר. זהו ההנהגה של 'וענתה בי צדקתי'.

שלבן חשד בו רק בגניבת התרפים ולא במה שנגע ברכושו.

- גם מלאך צריך להיזהר ב'והייתם נקיים'

והביאור בזה הוא, שמפורש כאן **כאן** 'ס'שטייט אין די תורה אזוי', שגם מי שנמצא במדרגת יעקב אבינו, שהוא מלאך בעניני נאמנות ומסירות, 'מ'איז אַ מלאך אין ערליכקייט און געטריישאפט', 'אַ מלאך', צריך להתנהג בזהירות יתירה.

"אַ מענטש מוז זיך אבער אזוי פיהרען, ס'איז נישט קיין חילוק ווער ער איז, אזוי קלאר און אזוי זיכער און אזוי ריין דארף זיין די הנהגה פונ'ם מענטש. אז דער ערליכסטער מענטש וואס ס'איז דא, דארף ער זיך פיהרען מיט אזא הנהגה, יעדער זאך וואס ער טוהט, מ'זאל בשום אופן נישט קענען טייטשען אז ס'איז דא עפעס אַ געדרייטע זאך, אז ס'איז דא עפעס נישט קיין ערליכע זאך 'וענתה בי צדקתי'".

להיזהר מכל משהו של חסרון ב"והייתם נקיים"

בעין זה מצאנו מפורש במשנה (שקלים פ"ג מ"ב), שבזמן שביית המקדש היה קיים, הצטרכו בני ישראל להפריש כל אחד מחצית השקל עבור קרבנות צבור, שכל אחד מבני ישראל היה תורם מחצית השקל, ומתרומה זו היו קונים את הקרבנות.

וכך הוא לשון המשנה שם, אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפילין, ולא בקמיע, שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני. או שמא יעשיר, ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר. לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום, שנאמר (במדבר לב), והייתם נקיים מה' ומישראל. ואומר (משלי ג), ומצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם (כאן חסר בהקלטה חלק ניכר).

מעשה ברבינא ורב אשי

וכן מצאנו שאמרו בגמרא (בבא מציעא דף עה:), אמר רב יהודה אמר רב, כל מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים עובר משום ולפני עור לא תתן מכשול

וכו'. כי עלול שיצא מכשול, אולי יתפתה אותו אדם ולא ירצה לפרוע החוב. וריש לקיש אמר, גורם קללה לעצמו, שנאמר "תאלמנה שפתי שקר הדברות על צדיק עתק בגאווה ובוז" (תהלים לא, יט). שהרי כשיבוא המלווה לתבוע ולא תהיה בידו הוכחה, יאמרו הבריות שהעליל בחינם על אחר, ונמצא שהביא קללה על עצמו מידי הבריות.

ובהמשך אמרו שם, 'אמרו ליה רבנן לרב אשי, קא מקיים רבינא כל מה דאמור רבנן'. רבי אשי רצה לנסות את רבינא האם הוא מקיים כל מאמרי חכמים. 'שלח ליה בהדי פניא דמעלי שבתא, לישדר לי מר עשרה זוזי, דאתרמי לי קטינא דארעא למזבן'. רב אשי שלח שליח לרבינא בערב שבת בשעה שכולם טרודים, וביקש ממנו שילווה לו עשרה זהובים בדחיפות כי הזדמנה לו עסק טוב בקרקעות.

'שלח ליה ניתי מר סהדי ונכתב כתבא'. השיב לו רבינא

ע"י השליח, שישלח שטר עם עדים כנדרש. 'שלח ליה אפילו אנא נמי'. שאל אותו רב אשי, האם אני גם צריך שטר עם עדים ואינך מאמין לי שאשלם לך?. 'שלח ליה כל שכן

רחוק רחוק מאוד שיגיעו לזה, אעפ"כ מעשי האדם צריכים להיות באופן הראוי.

התורה מלמדנו, עד כמה צריכים לזהר שכל

מעשיו ופעולותיו יהיו נקיים ושלמים, 'די תורה לערענט אונז, ווי ערליך און ווי ריין אַ מענטש דארף טוהן זיינע מעשים און זיינע פעולות', וזהו הענין מה שאמר יעקב 'וענתה בי צדקתי'.

האמהות רצו ילדים כדי לבנות את כלל ישראל

ענין נוסף אנו מוצאים בפרשה.

רחל ראתה שנולדו ללאה ארבעה בנים, והיא עדיין לא נפקדה. 'ותרא רחל כי לא ילדה ליעקב, ותקנא רחל באחותה ותאמר אל יעקב הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי' (בראשית ל, א).

והנה, מה שהאמהות השתוקקו לבנים, לא היתה כי התאוו שיהיה להם בנים בבית שיכניסו שמחה לביתם. שיתעסקו עם הבנים, שיהיה להם הנאה ונחת מהבנים. לא מחמת זה השתוקקו האמהות לבנים.

הסיבה שאמרה רחל 'ואם אין מתה אנכי' היתה לפי

מר, דטריד בגירסיה משתלי וגורם קללה לעצמי'. רבינא השיב לו, כל שכן אתה רב אשי תוכל להיכשל בזה, כי אתה עסוק כל הזמן בתורה ועלול אתה לשכוח שלוית, ויצא מזה שאגרום קללה לעצמי, ע"כ.

רבינא לא רצה בשו"א שיצא מכשול מתח"י

והנה זה ודאי שרבינא לא חשש שרב אשי יגנוב ממנו, אלא רבינא חשש לא לעשות שום מעשה שיכול לצאת מזה מכשול, שלא יעשה מעשה שיש בה איזה נקודה, לפי שיתכן הדבר שיבואו לידי טעות. שאם ילווה לו מעות ללא שטר, אפשר שיפרע לו והוא ישכח מהדבר, או שהלווה ישכח לפרוע. ואף שאין לחשוש שרב אשי ישכח לפרוע הלוואה, שהרי לא ירצה להיות בכלל 'לווה רשע ולא ישלם'.

כך הוא רצון התורה מהאדם, 'די תורה וויל פון אַ מענטש', שהפעולות והמעשים שהאדם ייעשו מתוך ישירות גמורה, 'ס'זאל זיין מיט אזא ערליכקייט, מיט אזא ריינקייט', באופן שלא ישאר אפילו נקודה אחת של חסרון בישרות, 'ס'זאל נישט זיין אַ נקודה פון אַ נישט ערליכקייט', גם אם זה חשש

שיעקב אבינו יכול לתת לה בנים, וכוונתה בדיבורה היתה כמו שפירש רש"י, 'הבה לי - וכי כך עשה אביך לאמך והלא התפלל עליה'.

רחל ידעה היטב שרק הקב"ה נותן בנים

רחל האמינה בהקב"ה שהוא הנותן בנים, וידעה שיעקב אינו נותן בנים. כל בקשתה ליעקב היתה רק שיתפלל עבורה. אם כן, צריך להבין על מה חרה אף יעקב ברחל. אלא שיעקב כאב לו אופן דיבורה, כי באמירת 'הבה לי בנים' - יש בלשון הזה שנראה ממנו כאילו שיעקב אבינו הוא בעל היכולת לתת לה בנים.

ברור היה ליעקב שאין כוונת רחל שהוא זה שצריך לתת לה בנים, שכן מה שהיה 'ותקנא רחל באחותה', ידעה שזה תלוי בתפילות ובמעשיה הטובים, רק ביקשה מיעקב שיתפלל בעבורה.

הכעס של יעקב אבינו היה רק על הלשון

ה'ויחר אף יעקב ברחל', היה על הלשון שאמרה, שהיה

שהאמהות היו נביאות, ורצו לבנות את כלל ישראל, וידעו ברוח הקודש שעומדים להיוולד י"ב שבטים, וכל אחת מהאמהות ביקשו שיהיה להן חלק בשבטים, כדי שיהיה להם חלק בבנין הכלל ישראל, 'פון איהר זאל געבוירען ווערען דער כלל ישראל'.

"קנאה במעשיה הטובים"

לכן 'ותקנא רחל באחותה', ופירש רש"י 'קנאה במעשיה הטובים'. ה'קנאה' לא היה על זה שללאה יש בנים והיא לא זכתה עדיין בבנים. הקנאה היה ב'מעשיה הטובים'. 'אמרה אלולי שצדקה ממני לא זכתה לבנים'. מזה הבינה שלאה צדקנית יותר ממנה, ועל זה היה הקנאה.

לאחר הדיבור של רחל ליעקב נאמר (פסוק ב), 'ויחר אף יעקב ברחל ויאמר התחת אלוקים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן'. יעקב אמר לה שהוא אינו תחת השי"ת ואין בידו לתת בנים, ועליה להתפלל לפני השי"ת שתזכה לבנים.

לשון הפסוק הוא, 'ויחר אף יעקב ברחל', שחרה אפו על הענין הזה, 'ס'יהאט איהם פארדראסען'. אף שרחל לא חשבה

להעניק לה בנים - מיד היה יוחר אף יעקב ברחל'.

**שלא יגרום צער לזולת - "כאפ
איהם נישט אופען ווארט"**

במדרש אמרו (ב"ר עא, ז), שהשי"ת בא בטענה ליעקב אבינו על מה שדיבר באופן זה לרחל, 'אמר לו הקב"ה כך עונים את המעיקות'. שהיה טענה כלפי יעקב על מה שדיבר אל רחל באופן הזה, הלא היא בעלת צרה, זי איז דאך אַ געדריקטע אומגליקליכער מענטש', כי אין לה בנים והיא רואה איך שנולדים השבטים, והיא לא תזכה לקחת חלק בשבטים.

האם אפשר לדון אותה על הלשון שאמרה? אין כאן המקום לדקדק איתה כל כך, ס'איז נישט קיין מקום צו גיין כאפען אויפ'ן ווארט'. 'כך עונים את המעיקות'. וכי כך עונים לאנשים בעלי צרה, 'אזוי ענטפערט מען אומגליקליכע מענטשען'.

אף על פי שכוונת יעקב היתה משום כבוד שמים, ולכן היה יוחר אף יעקב ברחל', לפי שדיברה בלשון שאינו ראוי, שהיה נראה שהדבר תלוי ביד יעקב, אבל

משמע מהלשון שאמרה 'הבה לי בנים', שיעקב יש לו כוח לתת לה בנים על ידי כישוף או שאר כוחות. יעקב סבר שיש כאן חסרון באמירה שהכל תלוי ביד ה'. אפילו שלא היה לרחל מחשבה שיעקב יתן לה הבנים, וביקשה רק שיתפלל בעבורה, אבל מהלשון שאמרה 'הבה לי בנים', היו יכולים לשמוע בדיבור זה שיעקב יש לו כוח לתת לבנים ושאין זה תלוי רק ביד ה'. על לשון זה היה יוחר אף יעקב ברחל'.

**כשרימו את יעקב לא כעס - אבל
על כבוד שמים כעס**

אנו רואים בזה, שכשלבן רימה את יעקב בשבע שנות עבודה, ולאחר מכן רימה אותו ונתן לו את לאה במקום רחל, שחטא כנגדו ברמיה נוראה שלא היה כמותו בעולם, ס'איז אזא פארברעכען, אזא אפנארענישט, וואס די וועלט האט עס נישט געזעהן'. על זה לא היה יוחר אף יעקב בלבן'.

אך כשאמרה רחל איזה לשון - שלא היה לה שום כוונה רעה בזה, אלא שאמרה כן בלשון שנשמע שיש ליעקב היכולת

אמר לו הקב"ה 'כך עונים את המעיקות', שאף שאתה מוחה על כבוד שמים, 'דו נעמסט זיך טאקע אהן פאר כבוד שמים', אבל צריך אתה שיהיה לך ההרגש שכשעומד מולך בעל צרה בשעת דוחקו.

השי"ת אמר לו 'כך עונים את המעיקות', שאין עונים באופן זה לבעלי צרה.

הדיבור וההתנהגות צריכים להיות באופן של "וענתה בי צדקתי"

א' געדריקטער אומגליקליכער מענטש, כשכועסים עליו, 'ויחר אף יעקב ברחל', אפילו שהכעס לשם שמים, אבל איך יקבלו בעל הצרה בליבו, זוי אזוי רהפט זיך עס אפ אין די הארץ פון דער אומגליקליכער מענטש'.

האדם צריך שדיבורו והתנהגותו יהיו באופן של 'וענתה בי צדקתי', כמו שאנו רואים אצל יעקב אבינו, שאע"פ שיעקב אבינו היה לו מסירות נפש על מידת הנאמנות ומסירות בעבודה שעבד בעבודתו עבור לבן, בכל זאת דרש מעצמו שיהיה 'וענתה בי צדקתי' - שלא יהיה אפילו נקודה אחת שיוכלו לחשוד בו בענין של חסרון בישרות, על חסרון בנאמנות או בגניבה ורמאות, 'ס'זאל נישט זיין אַ פינטעלע וואס מ'זאל קענען טייטשען אויף אַ געדרייעכטס, אויף אַ נישט ערליכקייט, אויף אַ גניבה, אויף אַ שווינדלעריי'. להוציא כל נקודה של חסרון בישרות ממעשיו במה שהוא נוטל בשכרו.

התורה רוצה מהאדם שלימות

התורה דורשת מהאדם שיהיה בו שלימות, 'די תורה פאדערט פון אַ איד גאנצקייט'. מהו השלימות, שיהיה שלם בכל עניניו, להיות זהיר בכל נקודה שלא יהיה בו איזה ענין של חסרון בנאמנות, 'גאנצקייט מיינט ס'זאל באווארענט זיין פון אלע זייטען יעדע פינטעלע פון נישט ערליכקייט'.

אפילו כשהכעס לשם שמים מוצדק - צריך להיות הרגשה לזולת

כמו כן, יזהר בכל נקודה שנוגעים בליבו של השני, שיהיה זהיר בכל עניניו, שהזהירות תיראה בו בכל הנהגותיו הן במעשים והן בדיבור.

כמו כן, כששמע יעקב דיבור מרחל, שהיה סבור שאינו כהוגן והיה 'ויחר אף יעקב ברחל',

שנלמד מדרכיהם. שאנו בני האבות נלמד ממעשיהם מהו דרך ה', כפי הדרך שנהגו בהם האבות, הדרך שהשי"ת מבקש שכל אחד מישראל ילך בה, דער דרך וואס די אבות האבען זיך געפיהרט, דער דרך וואס דער רבונו של עולם פאדערט פון יעדען איד'.

הטעם באריכות סיפור האבות - כדי שנלמד ממעשיהם הטובים

זהו הטעם למה האריכה התורה באריכות דברים בסיפורי מעשה אבות, פאר דעם שטעלט אונז די תורה באריכות דברים די סיפורי המעשיות פון די אבות', כדי

זָכָה וְזָכָה אֶת הָרַבִּים, זְכוּת הָרַבִּים תִּלְוִי בּוֹ

היות שזכינו ב"ה והגליון השבועי מופץ בכמה ערים, יש הזדמנות למי שליבו חפץ לזכות את הרבים ולקחת חבל בהוצאות ההפצה של הגליון בעירו, ויבוא על שכרו.

אפשר לפנות למערכת חידו"ת של רבינו,
למספר טעלעפאן 9 EXT 2290-854-718-1.

בברכה והערכה
מערכת החידו"ת של רבינו